

به نام خدا

بررسی ادراک و انتظارات دانشجویان علوم تربیتی از برنامه های درسی دانشگاه پیام نور

مؤلف :

عذرا یزدان پناه

انتشارات ارسطو

(سازمان چاپ و نشر ایران - ۱۴۰۲)

نسخه الکترونیکی این اثر در سایت سازمان چاپ و نشر ایران و اپلیکیشن کتاب رسان موجود می باشد

chaponashr.ir

سرشناسه: یزدان پناه، عذرا، ۱۳۶۸-
عنوان و نام پدیدآور: بررسی ادراک و انتظارات دانشجویان علوم تربیتی از برنامه‌های درسی
دانشگاه پیام نور/مؤلف عذرا یزدان پناه.
مشخصات نشر: ارسطو (سامانه اطلاع رسانی چاپ و نشر ایران)، ۱۴۰۲.
مشخصات ظاهری: ۶۹ ص.
شابک: ۹۷۸-۶۲۲-۳۳۹-۴۵۹-۱
وضعیت فهرست نویسی: فیبا
یادداشت: کتابنامه: ص. ۶۰-۶۹.
موضوع: دانشگاه‌ها و مدارس عالی -- برنامه‌های درسی -- ارزشیابی
Universities and colleges -- Curricula -- Evaluation
دانشگاه‌ها و مدارس عالی -- ایران -- برنامه‌های درسی -- ارزشیابی
Universities and colleges -- Curricula -- Iran -- Evaluation
دانشگاه‌ها و مدارس عالی -- ایران -- برنامه‌های درسی -- ارزشیابی -- نمونه پژوهی
Universities and colleges -- Curricula -- Iran -- Evaluation -- Case studies
رده بندی کنگره: LB۲۳۶۲
رده بندی دیویی: ۳۷۸/۱۹۹۰۹۵۵
شماره کتابشناسی ملی: ۹۴۳۰۹۴۰
اطلاعات رکورد کتابشناسی: فیبا

نام کتاب: بررسی ادراک و انتظارات دانشجویان علوم تربیتی از برنامه‌های درسی

دانشگاه پیام نور

مؤلف: عذرا یزدان پناه

ناشر: ارسطو (سامانه اطلاع رسانی چاپ و نشر ایران)

صفحه آرایی، تنظیم و طرح جلد: پروانه مهاجر

تیراژ: ۱۰۰۰ جلد

نوبت چاپ: اول - ۱۴۰۲

چاپ: زیرجد

قیمت: ۵۶۰۰۰ تومان

فروش نسخه الکترونیکی - کتاب‌رسان:

<https://chaponashr.ir/ketabresan>

شابک: ۹۷۸-۶۲۲-۳۳۹-۴۵۹-۱

تلفن مرکز پخش: ۰۹۱۲۰۲۳۹۲۵۵

www.chaponashr.ir

انتشارات ارسطو

فهرست مطالب

۵.....	فصل اول.....
۵.....	کلیات.....
۶.....	مقدمه.....
۹.....	اهمیت موضوع.....
۱۳.....	فصل دوم.....
۱۳.....	پیشینه و مبانی نظری تحقیق.....
۱۳.....	مقدمه.....
۱۴.....	مفهوم برنامه ی درسی.....
۱۵.....	تاریخچه برنامه درسی.....
۱۹.....	انواع برنامه درسی.....
۲۷.....	محتوی برنامه درسی.....
۳۰.....	الگوهای اجرای برنامه درسی.....
۳۵.....	مولفه‌های موثر بر برنامه درسی.....
۴۲.....	درک و فهم مطالب به عنوان پردازش اطلاعات.....
۴۲.....	سطوح درک مطلب خواندن.....
۴۴.....	فرایند آموزش درک مطلب.....
۴۶.....	راهبردهای درک مطلب خواندن.....
۴۶.....	راهبردهای شناختی درک مطلب.....
۴۸.....	انتظارات.....
۵۰.....	دو عنصر اصلی انتظارات.....

۵۲.....	اجزای انتظارات.....
۵۳.....	چگونگی شکل‌گیری انتظارات.....
۵۴.....	فرضیات نظریه انتظار.....
۵۵.....	عوامل کلیدی نظریه انتظار.....

فصل اول

کلیات

چگونگی فرآیند یادگیری - یاددهی یکی از مهم ترین عوامل موثر بر پیشرفت تحصیلی دانشجویان و جلب انگیزه آنها برای ادامه تحصیل است. با توجه به امکانات و پیشرفت ها و ابداع روش های جدید آموزشی هر روز شیوه های یادگیری و یاددهی متحول می شود و همگام با پیشرفت های فناوری دروازه های نوینی برای بهبود این فرآیند گشوده می شوند. اما با توجه به این تحولات آموزشی، هنوز در بسیاری از موارد فرآیند یادگیری - یاددهی از کیفیت مطلوبی برخوردار نیست و نارسایی هایی مشهود است که در مواردی به انصراف دانشجویان از ادامه تحصیل و در مواردی نیز به ورود افراد غیر حرفه ای به جامعه منتهی می شود که این مشکلات موجب پیاده شدن معضلات جبران ناپذیری بر پیکر جامعه می شود (گلاتثورن و همکاران، ۲۰۱۲).

با توجه به اینکه ادراک، فرآیندی است که افراد، به وسیله آن، پنداشت ها و برداشت هایی را که محیط خود دارند، تنظیم و تفسیر می کنند و بدین وسیله به آنها، معنی می دهند (گلاتثورن و همکاران، ۲۰۱۲). بنابراین ادراک و انتظار از برنامه درسی از مولفه های مهم یک برنامه درسی محسوب می گردد که پرداختن به آنها دارای جایگاه ویژه ای در پژوهش های امروز علوم مربوط به آموزش دارد.

این تحقیق در پنج فصل تدوین شده است که فصل اول کلیات، فصل دوم به ادبیات و پیشینه تحقیق، فصل سوم روش شناسی، فصل چهارم تجزیه و تحلیل داده ها و فصل پنجم بحث، نتیجه گیری و پیشنهادات می باشد. در این فصل از تحقیق ابتدا به بیان مسئله و ضرورت تحقیق پرداخته شد. سپس اهداف و فرضیات پژوهش ارائه شد و تعاریف متغیرهای تحقیق از نظر مفهومی و عملیاتی عنوان شد. در نهایت نیز قلمرو تحقیق معین شد.

دانشگاهها از مهمترین نهادهای هر جامعه ای محسوب می گردد، که وظیفه دانش آفرینی، ترویج علم دانش و پژوهش را بر عهده دارند. مدیران یک جامعه و متخصصان یک جامعه در رشته ها و مهارت های مختلف از دانشگاه تربیت می شوند و به همین دلیل دانشگاه از اهمیت ویژه ای برخوردار است. رایکمن^۱ (۲۰۱۱) بر نقش دانشگاهها و مؤسسات آموزش عالی در توسعه پایدار و شکل دهی به آینده جامعه از طریق تولید دانش جدید و کمک به ایجاد و رشد آگاهیها و قابلیت های متناسب با عصر جهانی شدن؛ تأکید می کند. این سازمان های اجتماعی در عصری که پایه و بنیان آن بر خردورزی و جهل ستیزی قرار دارد، نقش یگانه ای در تحقق آرمانهای بشری همچون حاکمیت عقل گرایی، صلح، عدالت و اخلاق دارند (آراسته و ماسوله، ۱۳۹۰). اگر با دیدی گسترده به دانشگاه ها بنگریم به وضوح تغییرات قابل ملاحظه ای را در طول زمان در آنان می یابیم. دانشگاه های کشورمان نیز در دهه های اخیر توسعه کمی بی سابقه ای را تجربه کرده است. این مراکز علیرغم اینکه توانسته اند بسیاری از مسائل پیچیده جامعه را پاسخ های مناسبی دهند اما از لحاظ کیفیت آموزش چندان پیشرفتی نداشته اند. بر همین اساس نظام آموزش عالی بایستی پیش از پیش به ارزیابی کیفیت برنامه درسی دانشگاهها بپردازد تا دانشگاهها قادر باشند به نحو احسن معضلات گوناگون جامعه را پاسخگو باشند که به نظر می رسد یکی از لوازم پیشبرد این امر توجه به برنامه درسی و اصلاح و بهبود آن می باشد (رشیدی، ۱۳۸۸). در خصوص برنامه درسی دیدگاهها و نظرات متفاوتی مطرح شده است که گاه اشتراکات و گاه تفاوت هایی باهم دارند؛ موضوع برنامه درسی در معنای وسیع آن تربیت انسان است و هدف اساسی نظام های آموزشی و دانشگاهی، یافتن راهکارهای مناسب برای تربیت انسان مطلوب است. آیزنر در

---

^۱ - Rieckman

تعریف برنامه درسی می‌گوید: برنامه درسی عبارت است از یک سلسله وقایع آموزشی طراحی شده که به قصد تحقق نتایج آموزشی برای یک یا چند فراگیر پیش بینی شده است (مهرمحمدی و همکاران، ۱۳۸۸). در جدیدترین تعریف، برنامه درسی مجموعه‌ای از طرح‌هایی قلمداد می‌شود که برای هدایت یادگیری در مدارس از آن استفاده می‌شود. این تجارب در محیط یادگیری اتفاق می‌افتند؛ محیطی که محتوای یادگیری را هم تحت تأثیر قرار می‌دهند (گلاتنورن و همکاران، ۲۰۱۲).

برنامه‌های درسی در دانشگاه‌ها و مؤسسات آموزش عالی در توفیق یا شکست این مؤسسات نقش کلیدی و بسیار تعیین کننده‌ای ایفا می‌کنند. نتایج پژوهش‌ها نشان می‌دهد که مهمترین مقوله مورد توجه و تأکید دانشجویان در ارزیابی عملکرد دانشگاه‌های خود، برنامه‌های درسی و دوره‌های آموزشی ارائه شده توسط دانشگاه و فرایندهای یاددهی و یادگیری است که در داخل کلاسها رخ می‌دهد (امینی گنجی و یزدخواستی، ۱۳۹۳). این در حالی است که به رغم اهمیت برنامه‌های درسی در مؤسسات آموزش عالی، میزان توجه به آنها کافی نیست و تلاش و همت لازم برای بررسی ارزشیابی، اصلاح و تغییر آنها در دستور کار قرار نگرفته است. با توجه به اینکه برنامه‌های درسی به منزله‌ی آینده‌ی تمام نمای میزان پیشرفت و انعکاسی از پاسخگو بودن دانشگاه‌ها به نیازهای در حال تغییر جامعه هستند؛ ارزیابی کیفیت برنامه‌های درسی و آموزشی ارائه شده در دانشگاه‌ها از اهمیت بسیاری برخوردار می‌باشند. منظور از ارزیابی کیفیت برنامه‌های درسی، بررسی مطلوبیت و وضعیت عناصر و مؤلفه‌های نظام آموزشی در جهت تحقق اهداف مفروض و معین است؛ به عبارت دیگر ارزیابی کیفیت برنامه درسی میزان کفایت و تناسب عناصر درونی برنامه‌ها و نهادهای آموزشی را می‌سنجد (امینی گنجی و یزدخواستی، ۱۳۹۳). در خصوص تعیین و تجدید عناصر برنامه درسی، دیدگاه‌های متفاوتی از صاحب نظران حوزه برنامه درسی عرضه شده است؛ برای مثال دکر و واکر به سه عنصر هدف، محتوا و سازماندهی محتوا اشاره می‌نمایند. تایلر نیز چهار عنصر هدف،

محتوا، روش و ارزشیابی را به عنوان عناصر اصلی برنامه درسی تلقی می‌نماید. هدف، اولین مرحله در طراحی برنامه درسی است که برای طرح ریزی مناسب برنامه درسی و کوشش در راه بهبود مستمر برنامه ها، لازم است که قبل از هر عنصر دیگری مورد تصریح قرار گیرد. محتوا به کلیه مطالب، حقایق، قوانین، نظریه ها، اصول، اصطلاحات و مفاهیم مربوط به یک درس اشاره دارد که در جهت دستیابی به هدف آن درس و تغییر رفتار دانش آموز ارائه می شود. راهبرد فرایند یاددهی- یادگیری نیز تسهیل کننده انتقال دانش و اطلاعات و فرایندهای یادگیری فراگیران است و به شیوه های کسب محتوا اشاره دارد. ارزشیابی برنامه درسی هم به فرایند بررسی ارزش و شایستگی برنامه درسی اشاره دارد.

برنامه درسی که در دانشگاه وجود دارد دارای معایب و نقاط قوتی است که می تواند موجب رضایت و عدم رضایت دانشجویان از این برنامه ها شود و به همین دلیل دانشجویان انتظاراتی از دانشگاه و برنامه آموزشی دارند. البته بروز این انتظارات تا حد زیادی به ادراک دانشجو از این برنامه ها بستگی دارد. بنابراین در این تحقیق سعی گردید به بررسی ادراک و انتظارات دانشجویان علوم تربیتی از برنامه درسی دانشگاه پیام نور پرداخته خواهد شد. حالی این سوال مطرح می باشد که آیا ادراک و انتظارات دانشجویان علوم تربیتی از برنامه درسی در دانشگاه پیام نور در حد مطلوبی می باشد؟

اهمیت موضوع

یونسکو (۲۰۰۸) آموزش را کلید توسعه جوامع و مسیری می‌داند که افراد را برای تحقق توانایی ها و افزایش کنترل بر تصمیم‌های اثرگذار بر آنها توانمند می‌سازد. در دنیای

معاصر، سرمایه گذاری بر منابع انسانی فرهیخته، رسالتی ملی و فراملی محسوب می‌گردد. علاوه بر این، تأکید بر توسعه دانش و شایستگی‌های فردی و آمادگی برای عصر تغییر و کارآفرینی مراکز علمی و پژوهشی، از مؤلفه‌های جوامع بالنده است. براین اساس در هر سازمان و ارگانی، شالوده ثروت آن را کارکنان در قالب دانش، مهارت‌ها و انگیزه-هایشان تشکیل می‌دهند (سلیمی و عبدی، ۱۳۹۶). آموزش عالی به عنوان نهادی مسئول در ترویج و توسعه اجتماعی و اقتصادی و تضمین ایفای نقش در پایداری تحولات؛ نقش مهمی در آموزش نسل بعدی دارد (ژیوانگ و همکاران؛ ۲۰۱۳). تدبیر و ورزیدگی آموزش عالی به آینده‌نگری و اقدامات و ایجاد فرصت‌های شغلی که برای جوانان بسیار حیاتی است، شناخته شده است (بارس و رایکمن؛ ۲۰۱۲). این مراکز همچنان به عنوان یکی از اشکال اساسی سرمایه گذاری در نیروی انسانی، اهمیت و جایگاه برجسته ای را در جوامع مختلف به خود اختصاص داده اند.

برنامه درسی اصطلاحی است که نمی‌توان تعریف واحدی برای آن ارائه کرد و این واژه برای افراد مختلف معانی متفاوتی دارد. از نظر سنتی برنامه درسی بر هدف‌ها و محتوای یادگیری توجه داشته و هدف‌های آموزشی یا پیامدهای یادگیری، مولفه مهم هر برنامه درسی هستند. برنامه درسی در ادبیات آموزشی به صورت‌های مختلف تعریف شده است - برنامه درسی همه تجربه-هایی است که یادگیرندگان تحت هدایت موسسه به دست می‌آورند؛

- برنامه درسی مجموعه‌ای ساختارمند از پیامدهای قصدشده یادگیری است.

- برنامه درسی به عنوان طرحی برای یادگیری است (بیاکو و همکاران؛ ۲۰۱۰).

¹ - Xiong et al

² - Barth and Rieckman

³ - Biaco et al